

STUDIA GENERALIA 2007

Sanan mahti - Mikael Agricola 450 vuotta

Helsingin yliopisto 25.10.2007, Porthania (Yliopistonkatu 3), klo 17.00–19.00

OMA KIELI OMA MIELI
Professori Simo Heininen
Agricola - suuri suomalainen

Suomen uskonpuhdistaja syntyi vuoden 1507 tienoilla Pernajassa, ruotsinkielisellä Uudellamaalla. Hän oli ison talon poika, ja hänen lahjansa havaittiin varhain. Hän oppi latinansa Viipurin koulussa, siirtyi Turun piispan kirjuriksi ja vihittiin papiksi. Ruotsin valtakunta oli katkaissut siteensä paavinistuimeen, ja niin Agricola lähetettiin 1536 Martti Lutherin johtamaan Wittenbergin yliopistoon. Palattuaan kotiin kolme vuotta myöhemmin hänen uransa jatkui Turun koulun rehtorina ja vihdoin piispana. Hän kuoli Karjalankannaksella 9. huhtikuuta 1557 palatessaan rauhanneuvotteluista Moskovasta.

Agricola perusti suomen kirjakielen ja suomalaisen kirjallisuuden. Lutherin ja muiden reformaattorien tavoin hän halusi, että Jumalan sana saataisiin kansan kielelle. Tämän takia hän kirjoitti suomeksi. Hän julkaisi painosta ensimmäisen suomenkielisen kirjan 1543. Se oli aapinen, joka sisälsi myös kristinuskon perustekstit kuten Isä meidän -rukouksen, kymmenen käskyä ja uskontunnustuksen. Papit olivat keskiajalla lukeneet ne saarnan jälkeen kansan kielellä, ja heillä oli ne paperille kirjoitettuina. Näitä keskiaikaisia suomenkielisiä tekstejä ei ole kuitenkaan säilynyt nykypäiviin, mutta Agricola tunsu ne.

Agricola julkaisi kymmenen vuoden aikana vielä kahdeksan suomenkielistä teosta. Näistä tärkein on Uusi testamentti, joka ilmestyi kahdenkymmenen vuoden työn jälkeen 1548 runsaasti kuvitettuna laitoksdena. Agricola suomensi kreikankielisestä alkutekstistä, mutta käytti apunaan latinalaisia, saksankielisiä ja ruotsinkielisiä käännöksiä. Esipuheessaan hän tekee selkoa kristinuskon tulosta Suomeen sekä Suomen maakunnista ja murteista. Hän suomensi vielä osia Vanhasta testamentista, mutta työ katkesi varojen puutteeseen. Koko Raamattu ilmestyi suomeksi vasta 1642.

Suomennoksen kieleksi Agricola valitsi Turun seudulla puhutun kielen, jolle kirkollinen terminologia oli keskiajalla vakiintunut, mutta tarpeen mukaan hän valitsi sanoja muistakin murteista. Pohjakielten, varsinkin latinan, saksan ja ruotsin, rakenteet näkyvät usein hänen suomessaan. Hänen oikeinkirjoituksensa ei ole johdonmukaista, vaan horjuu eri vaihtoehtojen välillä, niin että hän saattaa kirjoittaa saman sanan useammalla tavalla. Tästä huolimatta työ on osoittautunut kestäväksi. Kolme neljännestä Agricolan käyttämistä sanoista on samalla paikalla nykyisessä Uudessa testamentissa, ja yhtä suuri osa hänen koko tuotantonsa kuudestatuhannesta sanasta on yhä käytössä.

Suora lähetys ja videotallenteet internetissä, osoitteessa <http://video.helsinki.fi/studia/>.
Luentojen lyhennelmät ja luentosarjan ohjelma löytyy osoitteesta www.helsinki.fi/vst.
Luentosarjan luennot julkaistaan kirjana Vapaan sivistystyön toimikunnan julkaisusarjassa.
Tilaukset: (09) 191 58063 (toimisto), vst@helsinki.fi tai www.sivuilla www.helsinki.fi/vst.

Järjestäjä: Helsingin yliopiston vapaan sivistystyön toimikunta
Postiosoite: PL 27, 00014 HELSINGIN YLIOPISTO

STUDIA GENERALIA 2007

Sanan mahti - Mikael Agricola 450 vuotta

Helsingin yliopisto 25.10.2007, Porthania (Yliopistonkatu 3), klo 17.00–19.00

Mikael Agricola

n. 1507 - 1557

- n. 1507 Mikael Olavinpoika syntyy Pernajan Torsbyn kylässä.
- n. 1517 Viipurin latinakouluun.
- 1528 Viipurista Turkuun piispa Martinus Skytten sihteeriksi.
- 1531 Ostaa Lutherin postillan.
Hänet vihitään papiksi.
- 1536 Syksyllä kirjoittautuu Wittenbergin yliopistoon.
- 1539 Maisterintutkinto.
Turun koulumestari ja tuomiokapitulin jäsen
- 1543 *Aapisen* 1. painos
- 1544 *Rukouskirja*
- 1548 Ero koulumestarin virasta
Uusi Testamentti
- 1549 *Käsikirja, Messu ja Kristuksen kärsimisen historia*
- 1550 Poika Kristian syntyy
- 1551 *Psalttari*
Aapisen 2. painos
- 1551-52 *Osia Vanhan testamentin profeetoista*
- 1554 Turun piispa
- 1557 Rauhanvaltuuskunnan jäsenenä Moskovaan. Paluumatkalla
Agricola kuoli 9. huhtikuuta Kuolemajärven Kyrönniemen
kylässä, ja hänet haudattiin 12. huhtikuuta Viipurin tuomiokirkkoon.
- 1559 *Aapisen* 3. painos

Suora lähetys ja videotallenteet internetissä, osoitteessa <http://video.helsinki.fi/studia/>.
Luentojen lyhennelmät ja luentosarjan ohjelma löytyy osoitteesta www.helsinki.fi/vst.
Luentosarjan luennot julkaistaan kirjana Vapaan sivistystyön toimikunnan julkaisusarjassa.
Tilaukset: (09) 191 58063 (toimisto), vst@helsinki.fi tai www-sivuilta www.helsinki.fi/vst.

Järjestäjä: Helsingin yliopiston vapaan sivistystyön toimikunta
Postiosoite: PL 27, 00014 HELSINGIN YLIOPISTO